

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גליון ל"ב

[תש"ע]

שנה כ"ו

בשיעור חורש"י פרשת אמור תשל"ג

דבר אל אהרן ואל בניו וינורו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי אני ה' (כב, ב).
וברש"י אין נזירה אלא פרישה וכו' יפרשו מן הקדשים בימי טומאתן. דבר אחר וכו' סרס המקרא ודרשהו,
אשר הם מקדישים לי ולא יחללו את שם קדשי עכ"ל. ונראה שלפירוש ראשון מדבר הכתוב משני ענינים,
ולפירוש שני ענין אחד הוא אלא שצריך לסרסו. על כל פנים רואים שקשה לרש"י סדר לשון הכתוב.

והנראה לומר בזה, דהנה מיסודות האמונה היא שהבורא ית"ש בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה
ועושה ויעשה לכל המעשים, ואין הוא צריך שום סיוע מתחתונים.

סח לי כ"ק אדמו"ר זי"ע שפעם אחת בשולחנו הטהור של זקה"ק מצאנו זי"ע, תוך אחד השיחים שישב ודיבר
בשבחם של ישראל, שלומדים תורה ונותנים צדקה וכו', נענה אחד הנוכחים ואמר: נו בודאי שהשי"ת לא
עשה מקה רע בבחירת עם ישראל. נודעק זקה"ק לעומתו: דו גאלגאן, איך מותר לדבר כך, הכל צריכים לו ואין
הוא צריך מאומה (אמונות ודעות לרס"ג ג, רמב"ם יסודי התורה א ג), אחד יחיד ומיוחד, ארון עולם אשר מלך במרם כל
יציר נברא, הבורא כל עולמים אינו צריך למלאכים ושרפים ולשום נברא ונאצל.

וכן אמרו (ב"ר ז, ב) דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו, יכול כמוני, תלמוד לומר כי קדוש
אני ה' אלקיכם קדושתי למעלה מקדושתכם. ואף שרפים וחיות ואופני הקודש כאין נחשבו לפניו, כמבואר
בזוה"ק (תיקונים קלה ב) כתר עלאה אף על גב דאיהו אור קדמון אור צח ואור מצוחצח איהו אוכם קדם עלת העלות
וכו' דכלהו נהורין אתחשכאן קמיה. ואשר משרתיו כולם עומדים ברום עולם ועושים באימה וביראה רצון קוניהם,
אין זאת אלא בטובו הגדול יתברך ליתן רשות לנבראיו לעשות נחת רוח לפניו, דרצון הטוב להיטיב (עמק המלך א א).

כמו כן בזמן שאדם חומא אינו אלא פוגם בשורש נשמתו, אבל אינו מריע כלפי מעלה ח"ו. הגם שכידוע בכל
עבירה שאדם עושה נעשה פגם וחשכות בעולמות העליונים ושמות הקדושים, וצריך לחזור בתשובה
שלימה להשי"ת בכדי שיחזור ויומשך השפע קודש מעולמות הקדושים כראוי, שיהא נחת רוח למי שהיה העולם.
מכל מקום איתא בספרים הקדושים דבשם הוי' ב"ה וב"ש לא מגיע שום פגם, שהוא למעלה מכל דבר פשע
שבעולם, ואין שם נגיעה כלל.

וזאת בגלל שמשם נמשך ובא החיות לכל העולמות, ואלמלי יצויר שם פגם ח"ו, שהחטאים היו מגיעים עד
לשם, היו כל העולמות נחרבים. בזה פירשו דבר הכתוב (מלאכי ג, ו) כי אני הוי' לא שניתני שבשם הוי'
בעצם לא חל השתנות ופגם, וממילא ואתם בני יעקב לא בלייתם (ועיין ישמח משה פרשת תשא פסוק ה' ה').

כל שכן שאין המעשים שלנו נוגעים ופוגעים כלל ועיקר בעצמותו יתברך, דמבואר בספרים הקדושים (פרדס יט א,
ועיין דברי חיים פרשת נצבים) שגם שם הוי' אינו אלא כינוי, דעצמותו יתברך לא מושג בשום דמות ותואר כלל.

מכאן מודעא רבה לאורייתא שלא עושים להשי"ת שום 'טובה' במעשה המצוות, ולא פוגעים בו ח"ו כשעושים
עבירות. להוציא מדעת שומים שבאים בטרוניא הלמאי עלתה לו כך וכך בעוד שהוא מתפלל ונותן

צדקה, באוולתו הוא מנהל חשבונות כלפי שמים, כאילו יש לו חוזה ועסק שותפות עם הבורא יתברך שחייב להחזיר ולשלם לו על מה שעושה בשבילו.

עלינו לחזור ולשרש בעצמינו זה כלל גדול שאין הוא יתברך צריך למאומה, כאמור (איוב לה, ז) אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקח. דבר זה נוגע לעיקרי האמונה, שאינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף, והנוטה מזה בא לידי הגשמה ח"ו, שלהרמב"ם (תשובה ג ז) הרי זה מכלל המינים.

*

ברם הלא מצינו מקרא כתוב (תהלים סח, לה) תנו עוז לאלקים וגו'. ובגמרא (ברכות ז) סיפר רבי ישמעאל בן אלישע, כשנכנס פעם אחת להקטיר קמורת לפני ולפנים אמר לו הקב"ה ישמעאל בני ברכני. ואלו דברים שהם מכבשנו של עולם, ענינים גבוהים ועמוקים מאוד שאין לדבר בהם.

מבל מקום לסבר את האוזן, באופן שיהא מושג קצת גם לפשוטי עם, יש לבאר על דרך משל שהאב נותן לבנו האהוב לו כמה פרוטות, ומבקש ממנו שיתן לו גרייצער, או שנותן לו כמה סוכריות ומבקש שיחזור ויתן לו אחת מהם, והבן שהוא בר דעת מוסר לאביו בחפץ לב, ואז האב מתפאר בו ומנשק אותו. על אף שאין הוא צריך לכך, מה גם שהוא עצמו נתן זאת בידו, בכל זאת יש לו שעשועים מכך שהבן ממלא רצונו. זה אחד מני רבוא רבבות משלים גשמיים שיש בדבר, להבין שהשי"ת נותן כח ואפשרות לבן אדם לעשות ולפעול, שיהא נראה כאילו הוא הנותן והמסייע לעשות אורות גדולים על ידי מעשה המצוה שעשה, ונעשה שמחה גדולה בשמים מזה שאנשים קרוצי חומר פחותי הערך פעלו והאירו את האור הקדוש הזה, הגם אמנם שהכל בהשפעת האלוקי.

כל זאת בגלל שמטבע הטוב להיטיב, על מנת שהגשמה בעולם העליון לא תתבייש למיכל נהמא דכיסופא (ראה מגיד מושרים פרשת בראשית) במתנת חנם, לכן נותנים לאדם לעשות מצוות ומעשים טובים בעולם הזה, וכששב ובא למעלה מראים לו מה שהוא פעל במעשיו, והנה שכרו אתו ופעולתו לפניו.

יש להסמך בזה משא ומתן של הלכה שנמצא בספרי השו"ת על דבר עני אחד הרעב ללחם אבל מקיים בעצמו (משל' טו, כו) ושונא מתנות יחיה, ועשיר אחד שרוצה להנותו מנכסיו בא בתחבולה כאילו מבקש ממנו ללוות סכום כסף על מנת להשקיע בעסקיו, וקוצב לו מזה ריוח כך וכך לכל שבוע. האם אין בזה איסור רבית, מכיון שבאמת כל כוונתו ליתן לו במתנה לשם מצות צדקה, ורק בא עליו בערמה כאילו לזה ממנו.

בזה הוא העסק שהשי"ת עושה אתנו, נתן לנו את תורתו על מנת שנשמור מצותיו, ועל כך הוא מתחייב ליתן לנו שכר, כשאיבא דאמת אין זה אלא מתנת חנם, אבל האדם חושב שהוא פעל ועשה ומשלמים לו שכר פעולתו.

זה ענין תנו עוז לאלקים, שכביכול נותן מקום שיהא נראה לעין כאילו נותנים לו עוז, שתהא לנו הרגשה כאילו אנחנו נותנים עוז לאלקים, וראויים לקבל שכר על מה שעשו ופעלו.

*

על זה אמרו (ב"ר מד, א) לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות, וכי מה איכפת ליה להקב"ה למי ששוחט מן הצואר או מי ששוחט מן העורף, הוי לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות. וקשה הלא מלבד הרבה טעמים שכליים במורה נבוכים ועוד, מבואר בספרי אמת, בליקוטי תורה להאר"ז"ל ובמגן דוד להרדב"ז ועוד, כמה וכמה ענינים הנעשים על ידי פעולת המצוות, הכיצד נאמר שלא איכפת לו בין כשרה לטרפה בעוד שבאמת זה נוגע לקיום העולמות העליונים, כמבואר בדבריהם הקדושים.

התשובה לכך היא. אמנם כן רבי רבבות עולמות תלויים במעשה המצוות, אבל שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, הלא כל העולמות כולם אינם אלא תלויים במאמרו של יוצר בראשית, כי הוא אמר ויהי הוא צוה שיעמדו על ידי פעולות ומעשים הללו, וברצונו יתברך בונה וסותר הכל כמו רגע.

נמצא דבעצם לא איכפת לו להקב"ה למי ששוחט מן הצואר או מי ששוחט מן העורף, דבין כך ובין כך הוא יכול לקיים או להחריב עולמו ככל אשר יחפוץ, וכל מה שעשה ופעל שהעולמות יתקיימו דוקא באופן של שחיטה מן הצואר הוא בשביל לצרף בהם את הבריות.

וכל אלו הענינים שנאמרו בספרי קבלה אינם סיבה בעצם, שכן לולי שרצה לצרף את הבריות גם טעמים הללו לא היו ולא נבראו, דכל העולמות הללו אינם אלא ברואים שיצר ועשה כרצונו, ורק לפי שרצה הקב"ה לזכות את ישראל הרבה להם תורה ומצוות שבהם יהיו תלויים קיום העולמות.

*

בזה יש להבין הטעם שתשובה מועלת. דלכאורה אחרי שקלקל ופגם והשחית במעשיו, מה בצע באמרתו חמאתי עויתי ופשעתי. הגע בעצמך מי שמוזק רכושו של חברו והיסר ממונו, האם בקשת סליחה וכפרה תעמוד לו במקום תשלומים לפצות נזקיו ולהשיב את הגזילה אשר גזל. אמנם כן הבורא ית"ש טוב ומטיב לרעים ולטובים, ומודה ועווב ירוחם, אבל מה ההגיון בזה, איך על ידי התשובה נתקנו כל הפגמים והקלקולים שנעשו בעונותיו הרבים ופגעו עד לעולמות העליונים.

ויובן לפי יסוד הנ"ל דאני ה' לא שנית, אף אם הפגם הגיע במקום הכי גבוה ח"ו הרי זה לא נגע בו יתברך כלל, והוא כל יכול לעשות ולבראות מחדש בכל רגע ורגע. כחפצו כן פעל ועשה שמעשים אלו ואלו יגרמו פגם, ובטובו הגדול קבע ועשה שהפגם יתמשך רק כל זמן שאין האדם מודה ועווב על פשעיו. שהלא בעצם לא נעשה שום פגם וחסרון ח"ו, ורק בשביל לצרף את הבריות עשה שיהא ענין של פגמים על ידי החטאים, ובו ברנע שהאדם חוזר בתשובה הוא יתברך מסלק את הפגם כאילו לא היה ולא נעשה מעולם, מאחר וזה כל התכלית שיהא חוזר בתשובה.

*

אנו רגילים להתאונן ולזעוק על חילול השם שנגרם בעולם על ידי פשעים וחטאים. ואולם בשום לב להתבונן ניווכח שבאמת אין זה עושה רושם כלל למעלה, שהרי כל כדור הארץ הוא קטן הערך כגרניר חרדל ביחס לשמש, וכדוגמת השמש שנראה לעינינו יש עוד מליוני או מליארדים שמשים, וכל זה שייך עדיין לעולם התחתון עולם העשיה, ולמעלה מזה עולמות העליונים יצירה בריאה ואצילות, ועוד למעלה מהם מה שאסור להתבונן וללכת, כאשר יראה המעיין בספרי הרמ"ק שיש עוד גבוה מעל גבוה לאין שיעור.

בשכלינו הדל לא הגענו עד חקר נפלאות הבריאה, מה רבו מעשך ה' כולם בחכמה עשית (תהלים קד, כד), שעל זה צריך לימוד רב בספרים הקדושים, ולהרבות מאוד ברחמים ותחנונים לפני המקום, בשביל שנשכיל לדעת מי אני ומה אני. כדברי הרמב"ם (יסודי התורה ב ב) בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ וכו', מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת ברעת קלה מעוטה לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד כי אראה שמך מעשה אצבעותך מה אנוש כי תזכרנו וכו'.

בואו ונחשוב חשבוננו של עולם ונראה שהארץ ומלואה תבל ויושבי בה אינם אפילו כחלק מליון של גרניר חול, לאין שיעור וערך, לעומת מה שלמעלה מהם. ובהיות כן מה זה נוגע כלפי מעלה מה שאיזה רשע בוזי

ומשוקץ אוכל דבר אחר ביום הכפורים, כשהוא במפשותו חושב שבכך הכעים והקניט את הבורא עולם. שוטה שבעולם, הלא כל דיירי ארעא כלא חשיבין (דניאל ד, לב), ולמען האמת גם המלה 'כלא' אין בה כדי לבטא את האפסיות שלנו, שאיננו בגדר מציאות כלל.

כמו תולעים הרוחשים בארץ, כן אנחנו מדמים לעשות מעשה ולדבר כאילו הננו ברואים של ממש, כשבאמת מה אנו מה חיינו ומה מעשינו. וכי מה זה נוגע לכבודו יתברך מה שאיוו בריה שפלה עושה, הנשמע כזאת שאדם מהלך על שתיים יתבע ויבקש מנמלה הרוחשת על הארץ שתכבד אותו, ותעשה עבורו כזאת וכזאת, על אחת כמה וכמה לאין שיעור וערך שאין מובן והגיון בזה שבורא כל העולמים מבקש מאתנו להרבות כבודו.

ואולם עצם דבר זה מורה על רוב גדולתו יתברך, אשר במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, שבורא גדול ונורא כזה יורד ורואה ובוחר במעשיהם של אנשים שפלים אשר כאין נחשבו, ותולה בהם סדר הנהגת עולמות רבות ונכבדות.

*

אין אנו יודעים למה, אבל כך עלתה ברצונו יתברך לברוא עולמות עליונים עד אין חקר, וגם ברא שמים וארץ שהם לעומתם פחות מגרגיר חרדל, ובתוך העולם הקטן הזה ברא יצורים זעירים בצורת אנשים, ומהם בחר לסגולתו עם ישראל המעט מכל העמים, ונתן להם את התורה שלא ניתנה למלאכי מעלה, באופן שעל ידה יכול זה הבן אדם פחות הערך להתרומם ולעלות עד שכל ברואי מעלה יהיו יראים מפניו.

האמנם שכבר בדורו אמר רבי שמעון בן יוחאי (פוכה מה:): ראיתי בני עליה והמה מועטים וכו' אם שנים הן אני ובני הן, מכל מקום על ידי התנהגות הרצויה על פי התורה והמצוה הזאת יש אפשרות לאדם שעובד על עצמו להגיע לידי כך שיהא לו דיעה וממשלה על כל העולמות, ומלאכים בעולם האצילות יפחדו ממנו. כדחה מרגלא בפומיה של זק"ק בעל דברי חיים ז"ע: מלאכים ושרפים וחיות ואופני הקודש יראים ממני.

זה הפשטות בתכלית כוונת הכריאה, ה' בחכמה יסד ארץ ושמים וצבא השמים, וברא את האדם באופן שיכול להיות שליט בעליונים ובתחתונים, כיהושע בשעתו שאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון (יהושע י, יב), ולא זו בלבד אלא אף בעולמות העליונים (שהשמש לעומתם קטן הערך כמו האדם כלפי השמש) יש לו ממשלה ושלטון. חיות בוטות כגחלי אש מפחדים מהדברי חיים, ועומדים לפניו כעבדא קמי מאריה, כשהוא מצוה עליהם מה לעשות.

מודעת זאת מצדיקי עולם ששמעו שירת המלאכים בשמי מרום. עובדא הוה בדו"ה הגה"ק משינאווא זי"ע שקם בשבת קודש בבוקר, ותיכף אחר מודה אני התחיל לומר איזה ניגון שלא שמע און מעולם, וחזר לעצמו כמה פעמים, ולאחר מכן בתפלת מוסף שר ניגון זה על ישמחו במלכותך, וכן נהג מאז לתמיד. כפי הנראה אליו דבר יגונב ששמע ניגונו של איזה מלאך כמרומים, והורידה לארץ מתחת.

אצל צאצאי המגיד הקדוש מקאזניץ זי"ע מקובל ניגון אחד ממנו, (ושמעתי את הניגון מפי אחד מיוצ"ח הוא גיסי ז"ל כשהייתי אצלו בימי בחרותי בעיר וורשא), שהתחיל לפום לעצמו פעם אחת בהיותו שקוע בשרעפיו בדבקות עילאה, ואמר שבניגון זה מלויים כעת את מחותנו למקום מנוחתו בגן עדן. היה זה מחותנו הרה"ח ר' אלעזר מענדל, שהיה גביר אדיר, ובתקופת דיכוי המרד שהתקוממו בני מדינת פולין נגד השלטון הרוסי, כאשר הצוררים ערכו פרעות ונהרגו אז הרבה יהודים הי"ד, הוציא כרוז שכל גוי שיביא לו יהודי חי בריא ושלם יקבל פרס של מאתים זהובים, ומי שיביא לו גופת יהודי מת יקבל מאה זהובים, בתחבולה זו הציל את חייהם של אלפי בני ישראל, ואלפים הביא לקבורת ישראל, כשלצורך כך עמד ובזבו כל רכושו.

אמנם רבותא יתירה מזה נמצא כתוב על הקדוש בעל מגלה עמוקות (בהקדמה מנן המחבר) שפעם אחת בהיותו יושב ומקונן בחצי הלילה ושר בשירים בקינה ויללה, נגלה אליו איש לבוש אדרת שער (איני יודע אם הכוונה לאליהו או למלאך מיכאל) והגיד לו שכך מקוננים בפמליא של מעלה. לא זו בלבד שהצדיקים שומעים שירת מלאכי מעלה ומורידים אותה כנ"ל, אלא אף גם זאת שהניגון של הצדיק בארץ מתחת מצא חן בעיני מלאכי מרום, ונשתמשו בזה בשירתם לפני כסא הכבוד.

כל זאת מרצון האלוקי, שילוד אשה שנוולד מטיפה סרוחה, קרוץ מחומר עפר ואפר, יכול להתרומם למעלה משרפים וחיות ואופני הקודש, שהם יהיו חרדים למוצא דברו, על פיו יקבע סגנון שירתם בשמי מרומים, והם ירצו לשמוע ממנו קול נעימה וזמרה.

זו מנפלאות הבריאה שאנשים פשוטים לא יכולים להשיג כלל, כך עלתה בחכמתו יתברך ליסד את עולמו באופן שכן אדם קרוץ מחומר מסוגל להתעלות ולהיות מרום ונשא כמלאכי מעלה, כמו אליהו שעלה בסערה השמימה ונתהפך למלאך. וכן כל הצדיקים דרי מטה מתהפכים לחומר אחר, כדברי הרמב"ם במורה (עין מהרי מאמר ב אות מד, שערי קדושה חלק ג שער ב) שהם סוג חמישי, בנוסף לארבעת הסוגים שבבריאה שהם דומם צומח חי ומדבר, יש שהצדיק מעבד ומזכך את גופו עד שאינו מחיזו דהאי עלמא, אלא מתרומם למעלה מסוגי הבריאה הגשמית. ולא עוד אלא שעולה למעלה ממלאכי השרת, עד כדי להיות מושל ושליט עליהם.

כך מובא על הבעש"ט (עבודת ישראל לשבועות ד"ה ואתם תהיו לי ממלכת כהנים) שבראש חדרש ניסן הושיב כל מלאך על כנו, וכשראה מלאך אחד שלא ישר בעיניו היה ממנה אחר תחתיו. כידוע מספר יצירה דעל כל חודש מחדשי השנה מתמנה מלאך אחר בהנהגת העולמות, כדוגמת שנים עשר נציבים של שלמה המלך, חדרש בשנה יהיה על האחד לכלכל את המלך ואת ביתו (מלכים א' ד, ז), ומלאכים הללו מתמנים באחד בניסן שהוא ראש השנה למלכים (עין דגל פרשת בא ד"ה למה נקרא חודש ניסן), והכל על פי הצדיקים דרי מטה. זאת אומרת שאם מלאך אחד רצה להיות ממונה היה צריך למצוא חן בעיני הבעש"ט שיתרצה להושיבו על כנו, וכשמלאך אחד לא ישר בעיניו (לפי שהוא תקיף מדי, או איזו סיבה אחרת), היה מחליפו בממונה אחר.

יתר על כן, כביכול מוסר להם הממשלה גם על עצמו, אמר אלקי ישראל וכו' אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני גזור גזרה ומבטלה (מ"ק מז:), ששומע בקול עבדיו הצדיקים ועושה כרצונם. ואף קובע הלכה של תורה על פי הכרעתם, כדמצינו (ב"מ פו, א) שנחלקו הקב"ה וכולהו מתיבתא דרקיעא ואמרי מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני, וכן מצינו (שם נט, ב) שלא השגיחו בבת קול שיצאתה ואמרה הלכה כרבי אליעזר, וקוב"ה בההיא שעתא קא חיך ואמר נצחוני בני נצחוני בני (שם). ודאי שאינו מוכרח לכך ח"ו, אלא שכך רצונו יתברך.

*

בחינה זו מצויה אצל כל אדם מישראל, שקדושה של מעלה תלויה ועומדת בקדושתם למטה. כדברי רש"י (ויקרא ד, יז) במה שבמתן דם פר העלם דבר נאמר את פני הפרכת, ולמעלה (בפר כהן משיח) הוא אומר את פני פרוכת הקדש, משל למלך שסרחה עליו מדינה, אם מיעוטה סרחה פמליא שלו מתקיימת, ואם כולה סרחה אין פמליא שלו מתקיימת, אף כאן כשחטא כהן משיח עדיין שם קדושת המקום על המקדש, משחטאו כולם חס ושולם נסתלקה הקדושה. וכי להיכן הלכה ונסתלקה הקדושה של מעלה, אלא שכאמור למראית העין יסד הקב"ה את עולמו שיהא מצב של חשכות והסתלקות הקדושה בגלל החוטאים, ואם חוזרים בתשובה שבה הקדושה על מכונה.

כך פירשו בספרים הקדושים (דגל פרשת קדושים, מאור ושמש שם בשם הרד"ב) במאמר המדרש (ב"ר ז, ב) קדושתו למעלה – מקדושתכם, שהקדושה שלי למעלה היא על ידי שאני קדוש בעולמות התחתונים אצל ישראל עם קדוש, שבמעשיהם הטובים גורמים קדושה למעלה כביכול.

כך זה לפי מראית העין אצל דרי מטה שבמעשיהם עושים כבוד שמים, כשכמה בחורים מתאספים לעסוק בדברי תורה נראה מזה קידוש שם שמים, הגם שבעצם זה לא נותן כלום להשי"ת, אבל כך רצונו שיהא קדושתו למעלה מתוך קדושתכם.

על דרך זה יש לרמוז במקרא קודש שבפרשתינו. ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי, דכביכול הם נותנים לי קדושה, וממילא בחטאים גורמים לחלל שם קדשי. הגם אמנם כי אני ה' בכבודי ובעצמי, ומעשה הנבראים לא פועל מאומה בעצמותי, כמאמר אני ה' לא שניתי, בכל זאת כך בראתי את עולמי שיהא מצב של הם מקדישים לי, דישראל מוסיפים כח בפמליא של מעלה על ידי מעשיהם הטובים.

*

זה לימוד נפלא ומוסר השכל לאדם לדעת ולהתבונן מה גורם במעשיו, כדאיתא בספרים הקדושים (צוואות הריב"ש קנ, תולדות ויקרא ב, קדושת לוי מצורע פסוק ואשה אשר ישכב, ישמח משה ריש פרשת שופטים) בפירוש המשנה (אבות ב א) דע מה למעלה ממך, דע לך שכל מה שלמעלה הכל הוא ממך ועל ידך.

אילו היה אדם יודע כמה החטא גורם, אם היה משיג כחלק אחד ממליארד מהפגם שנעשה על ידי דיבור אחד או מחשבה אחת לא טובה, אז כל מי שיש בו רק ניצוץ של יהודי היה מוסר עצמו אלף פעמים לשריפה, וכל מיתות משונות, ובלבד שלא יהא לו שמץ של שייכות בגרם הפגם.

מאידך כמה היה מתלהב לעשות רצון קונו בשמחה עצומה, אילו היה יודע ומשיג כמה נחת רוח יכול לגרום בכוחותיו הדלות, ומה שיהודי מסוגל לפעול על ידי חידוש שמחדש בתורה הקדושה, כדאיתא בזהר הקדוש (ה"א ד ב) ובכל מלה דאתחדש באורייתא על ידא דההוא דאשתדל באורייתא עבד רקיעא חדא, תנן בההיא שעתא דמלה דאורייתא אתחדשת מפומיה דבר נש ההיא מלה סלקא ואתעדת קמיה דקוב"ה, וקוב"ה נמיל לההיא מלה ונשיק לה ועטר לה בשבעין עטרין וכו'. ואיך ישחמה להשקיע כוחו ואונו בליטוש יהלומים כשבו בשעה הוא יכול לעשות רקיעים חדשים, ולעבד לון כתרין במילין יקדין.

על זה נאמר (הגיגה יב:) אוי להם לבריות שרואות ואינן יודעות מה רואות, עומדות ואינן יודעות על מה הן עומדות וכו'. שכל כך שקועים בטומאה, ובהיותם גולדים ומורגלים בחשכות לא יודעים ומבינים כלל מה יש בעולמו אשר ברא.

בביתו נאווה קודש של כ"ק אאמו"ר זי"ע היה בחור אחד משמש ('הויז אינגעל') שלא נחן בחכמה יתירה (וכידוע מדרך הצדיקים, ובפרט הרה"ק מראפשימץ זי"ע, להשתמש עם קטני הדעת), ומימיו לא יצא את העיר רודניק, ולא נתרחה ידיעתו מעבר לרחובותיה. פעם אחת נכנס להיכל קדשו כשכולו נפעם, והכריז בהתפעלות: רבי לא ידעתי שהעולם כה גדול. לשאלת כ"ק אאמו"ר: חיים מה חידוש ראית היום, נענה וסיפר שיצא בשמח הפגיו והרחב שמחוץ לעיר (במקום שם עמדו הבהמות) והביט לכל הצדדים וראה איך שהעולם כה רחב וגדול.

סיפור זה המעורר צחוק וגיחוך יש בה כדי להמחיש את מצבינו אנו. אדם מסתכל בעולם השפל ומקבל התפעלות שכה גדול הארץ ומלואה תבל וכל אשר בה, אילו היתה לו משהו השגה מה הם עולמות שברא אלקיננו, היה רואה כמה חסר דיעה הוא בזה שמקבל התפעלות מנפלאות העולם השפל והקטן כזה.

בחנינה קמנה מזו, מסופר על אחד מצדיקי האמת ששלח פעם את משמשו לאיזה נביר אדיר מרווני ארץ, והוא נתלכש פחד ומורא בידעו שהמדובר באיש עתיר נכסין שגר בבית נאה ומהודר בכלים מכלים שונים זהב וכלי מילת. גער בו הצדיק: שומה שבעולם ממי וממה אתה מפחד, אתה הולך לבית העשוי מתבן וחומר,

שבתוכה שולחן וכסא העשויים מחומר אדמה, ועליו יושב אדם קרוץ מחומר ועפר. האם מחומר ('ליים') אתה מפחד.

ברם דא עקא, עולם כמנהגו נוהג, אנשים שקועים בגשמיות והכלי עולם הזה, וזה הכל אצלם, ואין איש שם על לב לדעת מה למעלה ממך, שלפחות תדע ויהא לך השגה מה יש בעולם.

*

מבלל זה חובת הזהירות בתפלה, כמאמר (ברכות כה): וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים. זה מהדברים שצריכים חיזוק גדול בזמנינו זה שכולם נחפזים וממהרים אצים ורצים.

ראשית כל הוא חובת הזהירות בטבילת עזרא. בנוסף למה שכבר הארכנו (דברי יציב אור"ח נה) בכיור החיוב על פי הלכה, שלדעת הרבה ראשונים מה שבטלוח לטבילות היינו דוקא לתורה אבל לא לתפלה, ועוד הרבה טעמים ומקורות על פי הלכה – הלא כתב במאור ושמש (פרשת אמור) והיה העולם שמש עד שבאו שני המאורות הגדולים לעולם, הבעש"ט הקדוש ואדמו"ר הרב רבינו אלימלך נבג"מ, והם פתחו שער לה' צדיקים יבואו בו שלא יהרהר אדם שום הרהור תורה עד שיטבול עצמו לקריו וכו'. עיין שם בדבריו הקדושים שזה היה סיבה לכת ש"צ ימ"ש שנעשו אפיקורסים, מזה שלמדו ספרי קבלה בטומאת הגוף. וזה דבר נורא ומחייב, דעד כמה שלא יהא אדם מגושם ושפל, אבל שלפחות יהא נזהר בטהרת הטבילה.

כבר נשאלתי (דברי יציב אור"ח נו) במי שאיחר לקום, ועד שיטבול יעבור זמן קריאת שמע, כיצד עליו לעשות. והנה אם כי בודאי לפי עיקר ההלכה אין להורות לו לעבור על מצות קריאת שמע בזמנה, אבל כמה מגונה ומבוזה הדבר שיהודי אומר שמע ישראל, ומוציא מפיו שם ה', כשהוא מזוהם בטומאה היוצאת מגופו.

וכבר דבר בקדשו זקה"ק בהוספות מהרצ"א (על סור מרע ועשה טוב, אות סח) בעת הצורך לטבילה אי אפשר לי בטבע לדבר שום דבר של מצוה וקדושה וכו' עיי"ש. וכן נמצא כתוב בראשונים (כלבו בסופו) תשובת רב האי גאון, שמעיד על רבי אהרן גאון ז"ל כשהיינו מתפללין [בשבת] והוא יושב מן התפלה עד הערב מחמת שלא היה טהור.

ודן שם זקה"ק דמאחר שהסכימו הפוסקים שאין דברי תורה מקבלין טומאה, אז למי שיכול לסבול בטבעו אין לבטל הלימוד בשביל זה כשאי אפשר לו לטבול עיי"ש. והמדובר במקרה יוצא דופן שאינו יכול לטבול, שבית הטבילה סגור, או שנתרוקן מהמים, וכיוצ"ב, אבל ודאי שאין לעשות קביעות מזה. כל מי שהוא קצת יהודי, ורוצה להיות יהודי וללכת בדרכי ה', חס לו מכזאת שיתעצל במשכבו עד לרנע האחרון.

יש הלכה מפורשת בסעיף הראשון שבשולחן ערוך אורח חיים: יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו שיהא הוא מעורר השחר. וכי מדוע שלא יתעורר להשכים קום לפני השעה חמש, לטבול במקוה טהרה כרבעי, וללמוד קודם התפלה, לקיים לפחות חובת קביעת עתים לתורה בפרק שחרית ופרק ערבית.

הלא אין המדובר ממושעים ואפקורסים שלא יודעים תורה מהי, אלא מבני א-ל חי מאמינים בה' שנתן לנו את תורתו מן השמים אשר מלאכי מעלה נתקנאו בנו, ויודע ולומד שולחן ערוך ומגן אברהם כדת מה לעשות, והוא גם 'חסידישער איד', ואיך זה שלא יתעורר להשכים קודם אור היום. יש בזמנינו שעון המעורר ולא צריכים להעמיד תרנגול, ואין זו מסירת נפש להשכים בבוקר, באופן שיכול לומר יום תהלים או כמה מזמורים קודם התפלה, ולעסוק בדברי תורה עם הילדים אשר חננו ה'. כולי האי ואולי יעלה בידו שתהא תפלתו כהוגן.

מי שאינו נוהר בכך הולך מדחי אל דחי רח"ל. שקוע בשינתו עד השעה שמונה או תשע (ובפרט ביום ראשון שאין צריך לצאת לעבודה), ואז מפאת דוחק השעה אינו יכול ללכת למקוה, והוא עומד בזהמתו ל"ע, ונתקיים בו (תהלים לו, ה) יתיצב על דרך לא טוב רע לא ימאס כל היום. תחלתו באונס וסופו ברצון ובמזיד ח"ו, וכך מתרדרר ונופל באין מעצור לרוחו.

זה דבר קל מאוד. אין אתנו יודע עד מה בכוונת האריז"ל, או כוונת המקוה להבעש"ט הקדוש, או בכוונת מהרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זכ"ע, או לא יודעים שום דבר, רק לפחות לרדת למקוה מים ולטבול בכוונה לקיים מצות חכמים שצונו על הטבילה, כדעת הפוסקים דהחויב נוהג גם בזמן הזה. זה המעט שעליו לעשות למען השי"ת.

מה גם שצריך להניח תפילין על גופו, שמא דמרך עלך (גיטין סח.), והרי זה דבר הלמד בקל וחומר מציץ שאין בו אלא אזכרה אחת וכו' תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה (מנחות לו:), ובודאי שאסור לנגוע בציץ נור הקודש כשהוא בטומאתו, אם כן יתכן שגם בנוגע להנחת תפילין לא בטלוח לטבילותא.

דעת השימושא רבא (בהלכות תפילין להרא"ש) שאין להניח תפילין אלא למאן דקרי תורה נביאים וכתובים וכו' בתלמוד תמאני מתיבא וכו', והגם שנחלקו עליו הראשונים, והלכה למעשה קיימא לן שכל אחד מניח תפילין, אבל לפחות שיניח אותם במהרה, ולא על גוף טמא ל"ע. לא כמצות אנשים מלומדה, אלא בפחד ובמורא, שמניח תפילין קדושים לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבו לעבודתו יתברך שמו.

כי קדושת התפילין גדול וגורא מי ויכלנו, ואשר על כן חמור כל כך עון היסח הדעת, ומוזה סיבה למה שאין מניחים תפילין כל היום (שו"ע אור"ח לו ב), הגם שלכמה שיטות חובת מצותן מן התורה כל היום כולו (לבוש שם ב, פרמ"ג בא"א שם ב), כי אנו יראים מעון היסח הדעת החמור (ועיין ישועות יעקב שם א). ואין המדובר דוקא מאנשים היוצאים לעבודה, אלא אף בני תורה ובני ישיבה מפתחים שלא יוכלו לזוהר בקדושתם כל היום כולו... [חסר כאן]

*

אף גם זאת יש לדעת כי מדרגות מדרגות יש בדרכי התורה והעבודה, מה שמותר לעם הארץ עדיין אין זו הנהגה הנאותה לבני תורה.

כדוגמא יש לראות כמה שהתירה תורה יפת תואר, ומפורש בחז"ל (קידושין כא:): לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות, שאם אין הקב"ה מתירה ישאנה באיסור (רש"י דברים כא, יא). ובודאי שאין זה ראוי ונכון לכתחלה, וכבר אמרו (פנהדרין קו. וברש"י שם) כל הנושא יפת תואר יש לו בן סורר ומורה, ורק לאיש גם שעלול לישאנה באיסור התירה לו תורה כנגד יצר הרע.

ממוצא דבר אתה לומד כי לב חכם ישכיל פיהו לדבר בפני כל צבור ועדה כפי בחינתם ומדרגתם, להמון עם, לחסידים, לצדיקים לכל אחד צריך לומר דברי מוסר אחרים.

ומכאן תצא תורה דלאו כל אפיין שוין בעסק תורת החסידות, להוציא מדעת המשויים קטן כגדול בלימוד כל ספרים הקדושים, כאילו תורתם מונחת בקרן זוית וכל הרוצה יבא וילמוד. יש לדעת דרוב ספרי תלמידי הבעש"ט מיועדים לגדולי ישראל, אדמורי"ם וגאוני ארץ, שבהם עצות עמוקות בעבודת ה' שנאמרו בפני תלמידיהם הקדושים שהיו גדולי עולם, וזה לא נוגע לנו דאין אנו ראויים לכך. כגון ספרי הרה"ק הרבי ר' בער זי"ע, אשר דבר בקדשו בפני תלמידיו קדושי עליון ועמודי התורה, הרבי ר' אלימלך בעל קדושת לוי ובעל אור המאיר ודומיהם. ולא ניתנו לאנשים מן השורה, שאין להם השגה אפילו באות אחת מדבריו הקדושים, שכל כולם סודי סודות התורה.

אבל יש ספרים שבתוכם ניתן למצוא קטעים גם עבור פשוטי עם, סנדלרים וחייטים ואנשים כמוני, להיזהר מאכילה ושתייה מרובה, לירא את ה' ולא לילך אחר התאוות. כגון ספר הקדוש באר מים חיים, וכן זקה"ק מוהרצ"א מדינאב זי"ע כתב הרבה ספרים שיש בהם דברים שטובים גם עבור ההמון (וראה שפע חיים מכתבי תורה רעו ג).

ולענינינו. אמנם בור ועם הארץ אשר רק בשם ישראל יכונה, אז כדי שלא יהא קרקפתא דלא מנח תפילין מתירים לו להניחם איך שהוא, שיעמוד וינענע את גופו תוך כדי מלמול דבורי התפלה, זה יותר טוב ממה שיתנהג כגוי גמור. שיאכל כתאות לבו, ובלבד שלא יזלול נבלות ומרפות. כשהוא שומר שבת מחללו, אינו מעשן בשבת, אף שמבלה כל היום בטוילים, בשבילו גם זה טוב. אבל ברור לכל מבין שאין זו הנהגה היאותה לאנשים שבקרב מחנינו. יהודי בר דעת צריך לדעת שהוא מחוייב להנהגה אחרת לגמרי.

זה מאסון הדור שהכניסו הכל בכפיפה אחת, עד שלא יודעים כלל שלהיות בן תורה או 'חסידישער איד' זה מחייב. כשעונד שטריימל לראשו עליו לדעת שאין זה סתם כובע של זנבות, אלא מלבוש פאר שהמעוטר בו מחוייב להתנהגות מיוחדת ביום השבת קודש. כשלוש בעקישא, בגד ארוך, הוא מקבל על עצמו שהשבת שלו תיראה אחרת מזה של היהודי המגושם. בשעה שהוא חוגר אבנט הוא מקיים (עמוס ד, יב; שבת י). הכון לקראת אלקיך ישראל, והרי זה הכנה להתפלל בצורה אחרת, שיכוין דעתו ולבו בלי לפטפט בשעת התפלה, ושלא ישים דעתו בענינים זרים.

כי האחריות גדולה עליו מאחר ויש למעשיו השפעה יתירה, שהפגם מגיע יותר גבוה מאשר במעשיו של עם הארץ. חובת הזהירות לא רק מפני שכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו (סוכה נב), אלא דבהיות והוא בעל נשמה יותר גבוה שליטתו מגעת למקום מרום ונשא, ועלול לקלקל ולפגום יותר.

משל למה הדבר דומה. איש פשוט שמטאטא את הרחוב, אם יחסר במלאכתו וישאיר איזה לכלוך, אין זה חמור כל כך כמו שממונה על הנקיון בארמון המלך, או בבית השרים והשופטים, שעל כל לכלוך קל שיימצא אחריו עונשו חמור מאוד. שר המשקים נתחייב מיתה למלך על שנמצא זכוב בכוס (רש"י בראשית מ, א), כשאחד נותן לחברו יין מקולקל אין עליו עונש, אבל כשהוא מגיש יין בפני המלך צריך זהירות יתירה שלא יהא בו שום קלקול וחימוץ כלדהו. והנמשל מזה לצדיקים הממונים לעשות עטרה בראש אלקי צבאות, שברגע אחד של חוסר זהירות עלולים לאבד עולמם ח"ו.

למען האמת מקנא אני את מי שנולד אצל בור ועם הארץ, שלא לימד אותו אלא עברי ושמע ישראל, דהוא לפחות לא ייענש על ביטול תורה. לא כן מי שלמד פעם בחדר גמרא, וגם למד בישיבה ויודע ללמוד בעצמו עמוד גמרא, הרי עונו גדול מנשוא אם הוא בטל מן התורה, שהוא בגדר יודע את רבוננו, אם כי אינו ח"ו מתכוין למרוד בו, אבל על כל פנים יודע ומכיר בחומר הדברים. אתה יודע מה זה תורה ובכל זאת אתה יושב בטל, יודע אתה שיש זמן קריאת שמע ואתה מתעצל מלקום, יודע לך על איסור מחשבות בשעת התפלה, למדת שיש איסור היסח הדעת מתפילין, ובכל זאת אינך נזהר. ואין המדובר מחומרות יתרות שעל פי קבלה, המסורים ליחידי סגולה, אלא מעיקרי מצוות של תורה שבני אדם מזלזלים בהם.

ויורמו במאמר הכתוב דבר אל אהרן ואל בניו, אין דיבור בכל מקום אלא לשון קשה (רש"י במדבר יב, א), מכיון שהמדובר אל אהרן ובניו הקדושים. אילו היה זה אדם פשוט אין בכך חילול השם גדול כל כך אם טימא וחילל את הקודש, שרק מגשם את עצמו אבל אין מעשיו נוגעים כל כך בקדושה עליונה, לא כן קדושים הללו שצריכים זהירות יתירה ומופלגת, וינורו מקדשי בני ישראל.

ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לו, כנ"ל שהם מקדישים אותי בשמי מרום, וקדושתו למעלה תלויה בקדושתם. כאשר בור ועם הארץ עושה עבירה, הוא אמנם מטמא את עצמו ויהא נדון בניהנם או שירד שאולה, אבל אין זה שר הממונה בבית המלכות, ואילו אהרן ובניו הם כהני ה' שעליהם לשרת בקודש, לפיכך חייבים במשנה זהירות שלא יחללו את שם קדשי, לזכור תמיד ללא היסח הדעת כי אני ה' וכל מה שהם עושים נוגע אלי.

*

בזה ניתן להבין השפלות רוח של צדיקים וקדושי עליון. האיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה (במדבר יב, ג), וכי לא ידע שהוא עולה בשמים ופה אל פה ידבר בו. זקני הקדוש מצאנו ז"ע אמר פעם: בכל העולם כולו אין בנמצא גשמה ערומה ומעורמלת כמותי.

ומזכנו בפשטות, כי המנקה רחובות אם לא עשה מלאכתו אמונה נענש בקנס של סכום קטן, או שמנכים לו כמה אחוזים משכר עבודתו. אבל מי שצריך ללמש ולנקות כתר הניתן בראש המלך לחן ולתפארת לעיני כל השרים, והוא מתרפה במלאכתו בעצלות ותרדמה, ובסוף מביא כתר מלוכלך, אחת דתו להפשיטו וליקח כל אשר לו, לזורקו בגוב אריות ובבור נחשים ועקרבים.

זה ענין (יבמות קכא): שהקדוש ברוך הוא מודקק עם סביבו כחוט השערה, דלפי שהם מקורבים למלכות יש השפעה יתירה למעשיהם. והרי הם עלולים בין רגע לחברתה להתערטל מכל מצוות ומעשים טובים שלהם.

הסבר על פי פשטות אמר פעם זקה"ק מצאנו ז"ע, אחרי שבכה מאין הפוגות ברוב שפלותו ודבר בגנות עצמו, ענה ואמר: תשמעו מה שאומר לכם, היה פעם שר גדול שכל עניני חצר בית המלכות על פיו יצאו ועל פיו יבאו, וכל עבדי המלך כורעים ומשתחווים לו. פעם מעל בתפקידו, ונקרא לבא אל המלך. בעברו דרך שערי הארמון השתחוו כולם לפניו, והורידו את כלי זינם בהדרת הכבוד, כיאות לשר נכבד כמוהו. בבואו לפני המלך נזף בו על מעשיו, ואמר לו באמת אתה מחוייב מיתה אבל אני נותן לך חנינה ורק אוריד אותך מגדולתך, ולקח ממנו עיטורי הכבוד שלו, וישלחהו מעל פניו. והי אף יצוא יצא, ושומרי המשמרת שפקודת המלך טרם הגיעה אליהם התנהגו אליו באותות הכבוד כמימים ימימה, לבו נמס בקרבו מרוב בושה. כך – אמר זקה"ק בענוות קדשו – הוא הצדיק שאמנם מנהיג עניני המלכות, וכולם משחרים לפתחו, אבל לב יודע מרת נפשו שכבר הטא ונפל ממדרגתו. כולם מכריזים עליו שהוא צדיק, בעוד שהוא מבקש לו בור כרוי להסתיר עצמו מפני הבושה, אוי לו למי שהעולם טועים בו.

על כך (ע"ז י: בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת, כשלעומת זה יש מאבד עולמו בשעה אחת (עין באר מים חיים פרשת ראה בפסוק השמר לך פן תעוּב). לפי שאתה יהודי, ואתה יודע שיש בורא עולם, מוטל עליך אחריות יותר גדולה.

*

זה שנאמר קודם מתן תורה (שמות יב, ג-ה) כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, מה שבגדר אמירה רכה לפשוטי העם בחינת בית יעקב, היא לאנשי המעלה שבדרגת בני ישראל דברים הקשין כגידין. אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, ועתה אם שמוע תשמעו בקולי וגו'. לעמי הארץ וגסי הדעת אין הדברים חמורים כל כך כמו לבעלי השגה ודעת, שכן להיות קרוב אל ה' זו התחייבות גדולה ועצומה. אחריות גדולה מוטלת על העומדים בבית המלכות, הם אלו שה' בעוזרם וזכו לישב כל היום בבית המדרש.

ההכרחה לעורר על זה כעת בהתחלת הזמן, דבחורים ואברכים החובשים ספסלי דבי מדרשא חייבים במשנה והירות מאלו שיושבים במקומות העבודה. האמנם דשם חייבים לזוהר מאוד מדברים במלים והוללות, מחמת שעלולים בקל להכשל בשחוק וקלות ראש שמרגילין לערוה (אבות ג, יא) ומחשבות טמאות רח"ל. בכל זאת אינו דומה מורד במלכות בפלמיץ למורד חוץ לפלמיץ (כלבו קכו), ועון שיחה במלה בבית המדרש חמור ביותר.

ממעם זה לא נהגו אצל חסידים להתפלל בבתי הכנסת שהיו בעיירות, כי פחדו מחומר קדושת בית הכנסת, הגם שקדושת בית המדרש חמור יותר (אור"ח קנ"א א) הרי על תנאי הן עשויות (שם קנ"א א).

ומבל מקום אין בזה היתר אלא לשוחח פעם לעת הצורך, אבל לא לשבת בבית המדרש מתוך הוללות, כשמתיישבים להם בחורים ואברכים ליד גמרא פתוחה ומדברים על דא ועל הא, היש לך בזיון הקדושה ועלבון של תורה גדול מזה, נכנס לו רשע עם הארץ לבית אלקים ופותח גמרא קדושה, שמונחת ועומדת לפניו כמו עדות, ובמקום לפתוח ולומר וידבר ה' אל משה לאמר הוא פונה לשחוק והוללות, הלא בכל מילה שמדבר הוא מחלל שם שמים ומאבד עולמו בכל מילה ומילה ח"ו.

על זה נאמר (ישעיה א, יב) מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, מה לך כי נכנסת למקום קדוש, בשביל הוללות וקלות ראש יש הרבה רחובות המלאים כל טומאה. האם האב מכניס את בנו לבית המדרש בשביל לעשות בית אלקים כמערת פריצים ח"ו.

איה הפחד והמורא שצריך להתלכש בעת לימוד דברי תנאים ואמוראים הקדושים, כמו שאמרו (שבת ל:): כל תלמיד חכם שיושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר תכינה, ומבואר בפוסקים דבזמנינו יש לספרים הקדושים דין רבו, וכן כתב בפרי מגדים (תחלת אור"ח הוראת איסור והיתר פ"ד ג) דכשיבא לפניו איזה הוראה יעיין בספרים, והמורה שלא על פי הספרים הוה כמורה הלכה בפני רבו (ועיין פתחי תשובה יור"ד רמב"ג). ובירושלמי (שבת ו' ב) כל האומר שמועה מפי אומרה יהא רואה בעל השמועה כאלו הוא עומד כנגדו, כשאומר אמר רבא צריך לצייר כאילו רבא הקדוש עומד כנגדו, כשלומד דברי רש"י ותוס' יחשוב בדעתו שרש"י או הר"י בעל התוספות עומד כאן ומשמיע דברות קדשו, ועליו לישיב באימה ובריאה כדן תלמיד היושב לפני רבו.

על דבר זה (אבות ו, ב) בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, לא מהגויים והרשעים המינים ואפקורסים למיניהם, הרפורמים והציונים, אלא מאלו המאמינים בה' ותורתו, שעליהם (סנהדרין קא). התורה אומרת עשאוני בניך ככבוד ח"ו.

*

זה שאמר הכתוב דבר אל אהרן ואל בניו וינורו מקדשי בני ישראל, בשעה שמתעסקים בקדשים יש צורך בניירות ופרישות יתירה. דאינו דומה החומא בחוץ, שעושה עבירות ואוכל נבלות וטרפות, כחומא בפנים כמה שאינו נזהר בקדשי בני ישראל.

על זה הוסיף ואמר ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי, רצ"ל בשעה שהם באים לקדש את שמי בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. כשאתה יושב אצל הגמרא, או מתפלל בסידור, ובשעת הקריאה בספר תורה, צריך לפחד יותר שלא תחלל שם שמים. לפחות בשעה שאתה עומד לקדש שמי ולומר קדוש קדוש קדוש, ונקדשתי בתוך בני ישראל, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, אז תזכור בפחד ובמורא גדול אשר אני ה'.

*

ונסיים בהמתקה לטובה, שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו (ע"ז ג.). וכבר כתב זקה"ק בשו"ת דברי חיים (ה"ב אור"ח ז') בתוכחת מגולה לאחד שבבית הכנסת שבקהלתם נתקבל שליח צבור עם מזמרים מסייעין, ובתוך דברי קדשו: ואת מעט המנוחה אשר מצאתם בהתעמף לכבם בעת התפלה, כי כל היום בעונותינו הרבים מוטרדים בעסקים שונים ובין אנשים משונים במדתם ודיעות זרות, וגם השתיה לא כדת, עם האכילה אשר לא נודע אם מתוקן כדת, ושאר ענינים אשר ישוטמו ברחובות קריה, ולא נשאר לכם רק מעט זמן התפילה להתפלל יחד יראי ה' עם שליח ציבור ירא ד' וכו' עיי"ש. והנלמד מדברי קדשו שאם לפחות בעת התפלה מוצאים מנוח לשפוך שיח לפני ה', היא העולה לרצון.

אם כשהוא נאלץ לשהות ברחובות קריה אין בידו להזהר ולעמוד בקדושתו, אבל לפחות בעמדו בבית ה' הוא שומר פיו ולשונו. בקומו בבוקר מזדרז לבית הטבילה, ומניח תפילין במתינות, ועומד ומתפלל מלה במלה בכוונה כפי מיעוט יכולתו, ולאחר התפלה הוא מתעמר בתפילין דרכינו תם ולומד חק, או קטע גמרא. יש עליו מליצה ישרה בשמים דסוף סוף הלא הוא ירא את ה'.

בכגון זה יש קונה עולמו בשעה אחת, היינו שעה אחת של עבודת התפלה. אם כי אינו שוהה שעה אחת לפני התפלה ושעה אחת לאחר התפלה, אבל לפחות בשעה אחת של התפלה הוא יהודי, הגם שהוא עובד ליצרו וליוצרו, יחננו ה'.

בזה יפורש מאמר הכתוב, ועל דרך שמצינו בכמה מקומות (רש"י שמות ו, ב; וקרא יח, ה, ועוד) **אני** ה' נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני. ואמר ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי, אם לפחות באותה שעה שהם מקדישים לי, כשבאים בבתי כנסיות ובתי מדרשות לקדש את שמי, אז לפחות נזהרים מלחלל שם קדשי, גם כן אני ה' נאמן לשלם להם שכר טוב, בשביל דבר זה בלבד שנוהרים בקדושת השם וכבדו יתברך בשעה שעומדים בבית ה'.

ליקוט על ל"ג בעומר

ברור אצלי בלי שום ספק, שעד היום הזה עומדים וניצבים האבות הקדושים בשמים ממעל, ושומרים על בני ישראל מאימת הענקים וכוחות הטומאה, שלא יוכלו להזיק לשום יהודי. כבר כשהייתי בפעם הראשונה במירון, אצל ציון הרשב"י, אמרתי שלא לחינם טמנו סביב הרשב"י, את בנו רבי אלעזר וכמה מתלמידיו הקדושים, כי הם שומרים על רשב"י, שהוא השומר הגדול על בני ישראל בארץ ישראל, ששום אויב ומזיק לא יוכל לבא עליהם.

בכוונה תחילה נמלט רשב"י להרי הגליל מאימת הרומאים, ולא משום ששם מצא מסתור בין היערות וההרים, אלא משום שידע שהגליל עתיד להיחרב (פוסת מ"ט), והוא רצה לשמור ולהגן על הגליל ויושביה. גם הרבה תנאים נמלטו בעת החורבן להרי הגליל, ומקובל שהיו שם עשרים וארבע בתי מדרשות, ואחד מהם ראיתי בעצמי, ואף שהיום הוא חרב לגמרי ואינו עומד על תילו, אבל עדיין רואים שרידים של בית המדרש.

זהו הסיבה שרואים את השמחה הגדולה שיש ביום ל"ג בעומר, יום ההילולא של רבי שמעון, כשרבבות מבני ישראל עולים לציונו ברנה, כי כולם מרגישים בחוש את השמירה שמעניק רבי שמעון לכל יושבי ארץ הקודש, יחד עם האבות הקדושים שבמערת המכפלה.

כבר שאלו בזמנו את זקה"ק מצאנו זי"ע, מה נשתנה יום ההילולא של משה רבינו, ביום ז' אדר, שהוא יום תענית, ליום ההילולא של רשב"י בל"ג בעומר, שהוא יום שמחה. ענה זקה"ק, שמשה רבינו נסתלק מן העולם קודם שהשלים ופעל את מה שהיה צריך לפעול בעולם, אבל רשב"י מת כאשר הספיק לפעול את מה שהיה צריך, ולכן הוא יום שמחה.

לדרבננו ייאמר בכוונת דבריו, שרשב"י עדיין שומר על בני ישראל כמו בחיים-חיותו, ולכן הוא יום שמחה לבני ישראל שרואים בחוש, בתוך כל ההסתר פנים, את הנסים והנפלאות שעושה עמם השי"ת בזכות אותו צדיק. אין לנו גם גדול מזה שבזמננו, כשעברו כמעט אלפיים שנה מהסלקות רשב"י, עדיין לומדים את תורתו בזהר הקדוש ואת מאמריו בגמרא.

(מתוך שיעור חומש רש"י פרשת חיי שרה תשר"מ – שנה כ"ד, גליון ה')

אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם איביכם שבשמים שנאמר מקוה ישראל ה'. ג"ל לפימש"כ בישמח משה, לפרש הכתוב ד' נגדך כל תאותי ואנחתי ממך לא נסתרה, דכל בר ישראל אע"פ שלפעמים יצרו תוקפו להתאוות תאוה את מה שאסרה התורה ונכשל ועובר עבירה, אבל אח"כ לבו נוקפו כי הרי אין רצונו לעבור את פי ה' כי גלוי וידוע לפניך שרצונו לעשות רצונך וכו', וז"ש שאע"פ שנגדך כל תאותי ואני מתאוה לדברים האסורים, אבל אח"כ אני מתחרט על זה, ולבי נשבר בקרבי, ואנחתי ממך לא נסתרה שאני מתאנה ובוכה על מעשה העבירה.

וזו כונת התנא ר' עקיבא ומי מטהר אתכם איביכם שבשמים, ויתפרש איביכם מלשון רצון כמו לא אבה יבמי, שזה הדבר יטהר אתכם מה שבאמת בעומק לבבכם רצונכם לעשות רצון איביכם שבשמים, אלא שבאקראי נכשלתם ולא יכלתם לעמוד בנסיון.

א"י לפי מה שפי' הרה"ק מלובלין זי"ע הפסוק ואקח את איביכם מעבר הנהר, אני אקח את הרצון (איביכם מלשון רצון כדלעיל) שיש לכם בעבירות, הנהר, ואני יאיר את זה לנהורא רבא ותחשב לכם למעשה טוב.

ונראה פירושו לפי מה שפי' הנועם מגדים אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלוךך ומשם יקחך, דכל אדם מישראל אף שנכשל לפעמים בעבירה במו"מ שלא באמונה או באונאה וגזל וכדומה, אבל כשתרדק במעשיו תמצא שאף את מעשה העבירה עשה לשם שמים, שלא דקדק כ"כ בממון חבירו כי מצא לו צד היתר שממון זה צריך לו בשביל קניית אחרון נאה וטלית נאה או לשלם שכר מלמדות לבניו, וכן אפשר למצוא צד זכות בכל מעשה עבירה, וכמו שידוע מהבעש"ט הק' זי"ע שבכל עבירה יש ניצוץ של קדושה, וז"ש אם יהיה נדחך אפי' אם תהיה מודה ממני ע"י עונותיך, אבל בקצה השמים פי' שבכל זאת אפשר לדקדק ולמצוא באפס קצהו איזה כונה לשמים, משם יקבצך ה' אלוךך, ויקרב אותך ה' משם שתוכל לחזור אליו ולעסוק בתשובה.

וזו הכוונה ומי מטהר אתכם איביכם שבשמים, מה שיש בכל דבר איזה כוונה כל דהו לשם השי"ת זה יהיה לכם לזכות ולמליצה טובה.

תוכן הענינים:

- הבורא כל עולמים אין זקוק למעשה שום נברא. מאמר זקה"ק מצאנו בזה.
- גם בחטאים כביכול לא עושים לו שום רעה. בשם הוי' לא מגיע פגם. גם שם זה לא עצמותו יתברך.
- להוציא מדעת שוטים שבאים בטענות כאילו השי"ת חייב להם. זה נוגע לעיקר האמונה שאינו גוף.
- ענין תנו עוז לאלקים בגלל שמטבע הטוב להיטיב, שלא נאכול נהמא דכיסופא נותן לנו ההרגשה כאילו מקבל מאתנו.
- זה המכוון במאמרם לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות וכי מה איכפת ליה להקב"ה וכו', הגם שבכל מצוה יש טעמים וענינים בעולמות העליונים, כל זאת רק בגלל שה' חפץ לברוא העולמות באופן שיהא השפעה למעשינו.
- לכן מועיל תשובה אף שנעשה פגם.
- בעצם אין חילול שם שמים על ידי מעשיהם של רשעים יצורים זעירים בעולם השפל שכאין הוא לעומת עולמות עליונים עד אין מספר.
- במקום גדולתו שם ענותנותו שמבקש מאתנו ליתן לו כבוד.
- ברצונו יתברך ברא העולם הקטן הזה והאדם שבו יהיו תלויים עולמות העליונים, ושאף יוכל להתעלות על צבא מרום ומלאכי מעלה שיהיו חרדים לדברו.
- סיפורים מצדיקים שהורידו ניגונים משירת המלאכים. ויתירה מזה על המגלה עמוקות שהמלאכים שמעו ניגון ממנו והשתמשו בזה לשירתם.
- זה תכלית הבריאה ומנפלאותיה שקרוץ מחומר יכול להתעלות כל כך. הצדיקים הם סוג חמישי למעלה מסוג דצח"מ.
- מהבעש"ט שהושיב המלאכים שממונים על הנהגת העולם בכל חודש. כביכול צדיק מושל בהקב"ה. והחכם למטה מכריע בדיון של תורה נגד הקב"ה.
- קדושת הקב"ה תלויה במעשה בני ישראל, ובדברי רש"י [ויקרא ד יז] משחטאו כולם ח"ו נסתלקה הקדושה. שכך רצונו יתברך, אבל בעצם אין נותנים כלום בזה.
- אילו היה אדם יודע מה גורם במעשיו היה מעדיף ליהרג שלא יחטא. מאידך כמה היה מתלהב בקיום המצוות ולחדש חידושי תורה.
- ראייתנו והשגתנו מצומצמת כנער זה שיצא פעם אחת מעירו וראה כמה גדול העולם, וכך הוא כשאנו מקבלים התפעלות מנפלאי הבריאה שבעולם הזה, ולא מתבוננים מה למעלה מזה.
- חובת הזהירות בטבילת עזרא. ובמאחר לקום סמוך לזמן קריאת שמע.
- בחיוב לעורר את השחר, לטבול ולומר תהלים וללמוד קודם התפלה.
- בחומר קדושת תפילין, ושלגבי זה לא בטלוח לטבילותא. בחומר איסור היסח הדעת, ושמטעם זה בזמנינו אין לובשים תפילין כל היום.
- מה שמותר לעם הארץ לא נאה לבן תורה. המוכיח צריך לדבר לכל אחד כפי ערכו ומדרגתו.
- לעסוק בספרי חסידות שנאמרו בהם דברים הנוגעים לנו, ולא באלו שנכתבו ונאמרו רק עבור תלמידיהם הקדושים ברוממות מדרגתם.
- כשלוש שטריימל ובעקישא צריך לדעת שזה מחייב אותו לערוך השבת בצורה אחרת. כשלוש חגורה הוא מחוייב לתפלה בכוונה.
- בני תורה וחסידים צריכים זהירות מופלגת לפי שהפגם ממעשיהם מגיע יותר למעלה.
- עונש ביטול תורה חמור יותר למי שלמד ויודע ערכה של תורה הקדושה. וכן היסח הדעת בתפילין.
- בזה מובן שפלות רוחם של צדיקים, שחשבו שלפי רוב גדולם פגמו ביותר, כמי שממונה על כתר המלך ואינו נזהר במלאכתו. מוקה"ק מצאנו משל לשר אחד שהורידוהו מגדולתו ואנשי חצר המלכות עדיין לא יודעים מזה ונותנים לו כבוד.
- זה ענין דברים קשים כגידין שנאמרו קודם מתן תורה אתם ראייתם וגו' ואביא אתכם אלי.
- אחריות גדולה על לומדי בית המדרש. חומר עון שיחה בפני גמרא פתוחה, ואוי להם מעלבונה של תורה.
- אצל חסידים חששו להתפלל בבית הכנסת מחמת חומר קדושתו.
- חיוב הפחד בלימוד כתלמיד היושב לפני רבו, ולצייר כאילו בעל השמועה לנגדו.
- יש קונה עולמו בשעה אחת שמתנהג באימה ויראה בבית המדרש בשעת התפלה, אף אם במשך היום אין התנהגותו כהוגן כל כך, ובשביל זה לבד יזכה לשכר טוב.

גליון זה נדבת
הרה"ח מורנו חיים משה דוד נוססענצווייג הי"ו
לכבוד התנא האלקי רשב"י זיעועכי"א

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר אלימלך שווארטץ הי"ו
לרגל שמחת תגלחת בנו יעקב פרץ נ"י
למוז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר שלמה הלוי לאווי הי"ו
לכבוד התנא האלקי רשב"י זיעועכי"א
ולרגל שמחת תגלחת בניו התאומים צבי נ"י, עזריאל נ"י
למוז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר יוסף יהודה ארי הכהן קאהן הי"ו
לרגל שמחת תגלחת בנו יקותיאל מרדכי נ"י
למוז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר מרדכי חיים העסקעל הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבן נפתלי נ"י
למוז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר אשר זעליג ראזענבערג הי"ו
לרגל שמחת פדיון בנו בכורו שמעון נ"י
למוז"ט ובשטומ"צ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

שע"י איגוד חסידי צאנז

718.431.1055